

Трансформація національної ідентичності учнівської молоді в період війни: українознавчі виміри

*Олена Газізова,
кандидатка історичних наук,
завідувачка відділу української філології
та освітніх технологій Науково-
дослідного інституту українознавства
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

З огляду на виклики, які стоять перед суспільством і державою, утвердження національної та громадянської ідентичності української молоді є однією з необхідних передумов як національної безпеки держави, так і досягнення консолідації та стабільності суспільства.

**Фундатор сучасного
українознавства академік
Петро Кононенко наголошує на
особливій ролі українознавства
у сфері виховання «...тільки
воно може дати цілісний
часопросторовий образ
України і тим самим
сформувати цілісний світогляд
як патріотичний ідеал людини.
Учнів не варто закликати бути
патріотами – їм необхідно
всебічно показати, за що її
можна любити й пишатися тим,
що ти є її сином»**

Війна стає потужним каталізатором для переосмислення національної ідентичності. Учнівська молодь стикається з викликами, які змушують глибше задуматися про свою роль у суспільстві та значення належності до нації. Цей процес супроводжується формуванням почуття відповідальності за майбутнє країни. Заклади освіти відіграють ключову роль у цьому процесі.

В умовах сучасних викликів освітня політика спрямовується на реалізацію виконання Закону України від 13.12.2022 № 2834-IX «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322 «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках»

розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 141-р «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року»

Концепцію заплановано до 2028 р. залучити 20 % громадян України до участі в проєктах з утвердження ідентичності, збільшити до 75 % відсотків частку громадян, які пишаються бути українцями, та до 80 %, які постійно будуть спілкуватися українською мовою.

ДОСЛІДЖЕННЯ «ВПЛИВ ВІЙНИ НА МОЛОДЬ В УКРАЇНІ – 2024»

■ ЖИТТЄВІ ЦІЛІ:

- Протягом трьох останніх років серед життєвих цілей української молоді найвищі щаблі незмінно посідають сімейне щастя (67%) та здоров'я (60%);
- у 2024 році для молоді стали ще важливішими свобода та незалежність у своїх діях – частка респондентів, що вказали на їх значущість, зросла з 52% у 2023 році до 56% у 2024 році (порівняно з 28% у 2021 році), і ця ціль посіла третє місце. Особливо вона важлива для молоді до 20 років (65%)

ВАЖЛИВІСТЬ ОКРЕМИХ АТРИБУТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

споживання
українського контенту
(купівля українських
книжок, перегляд
українських фільмів)
52%

спілкування
державною мовою
47%

купівля товарів і
послуг
українського
виробництва
45%

волонтерська
діяльність
44%

МОВА СПІЛКУВАННЯ

частка тих, хто
спілкується
українською з
друзями,
зросла з 56% у
2023 році до
60% у 2024 р.

на роботі або
навчанні – з
63% до 69%

у сімейному
колі – з 58%
до 60%

. НАВИЧКИ ТА ВМІННЯ

стресостійкість
(41%)

саморозвиток
(29%)

життєстійкість
(28%)

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАПИТИ

Telegram: у 2024 році про його використання повідомили 77% молодих людей, що вище від 73% у 2023 році

Instagram залишався важливим каналом отримання новин з України для 44% молоді, хоча попереднього року його частка становила 47%

Використання YouTube як джерела новин суттєво скоротилося — з 54% до 42%

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАПИТИ

кількість
користувачів
Facebook впала
з 45% до 39%

частка
користувачів Viber
також
зменшилася – з
35% до 29%

TikTok
продемонстру-
вав невелике
зростання – з
27% до 31%

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти відіграють особливу роль у формуванні національної свідомості та патріотичних настроїв серед молоді, оскільки вони забезпечують базову професійну підготовку, а також сприяють вихованню молодих громадян, які мають активно долучатися до розвитку та збереження національних цінностей

Методи підвищення національної свідомості молоді в закладах професійної освіти:

- Інтеграція українознавчої тематики у міждисциплінарні проєкти: через призму професійних знань можна обговорювати національні проблеми, історію, культуру;
- Проведення патріотичних акцій та заходів: це можуть бути волонтерські ініціативи, виставки, лекції, презентації, де молодь братиме активну участь;
- Інформаційно-просвітницька робота: використання сучасних інформаційних технологій, таких як соціальні мережі, блоги та вебінари, дозволяє ефективно донести до студентів актуальні національні питання, спонукаючи їх до дискусій і роздумів;
- Залучення студентів до культурних ініціатив.

В умовах сучасних викликів українознавство постає своєрідною настільною книгою, тезаурусом знань як про себе самого, так і про весь народ і рідну землю. Ці знання окреслюють національні інтереси та цінності і виконують об'єднавчу функцію при пошуку необхідності та шляхів ґуртування всіх громадян в нову синергетичну якість – нездоланну Україну

Валентин Крисаченко

- Основним завданням українознавства як освітнього напрямку і як окремого навчального курсу є виховання в учнів високої патріотичної свідомості, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності та незалежності України.

Компетентнісний потенціал українознавства

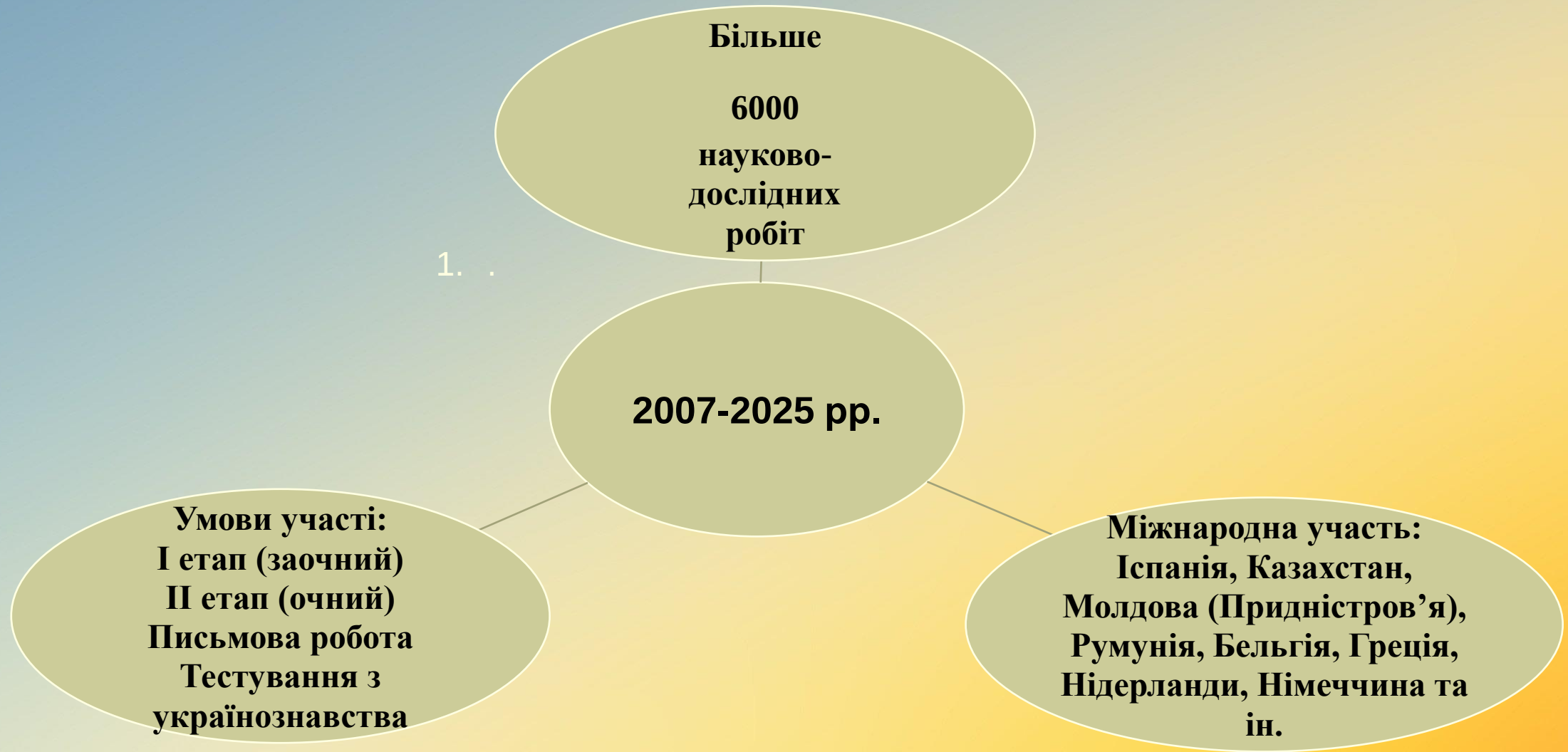

Українознавство

- це система наукового знання про Україну, українців, українськість, що розглядаються через практичний досвід культуротворення і спільнотного єднання.

Міжнародний конкурс з українознавства для учнів 8–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів

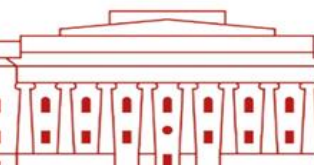
**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНОЗНАВСТВА**

**XVIII МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС
З УКРАЇНОЗНАВСТВА**

**ДЛЯ УЧНІВ 8-11 КЛАСІВ
ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

26-28 БЕРЕЗНЯ 2025 РОКУ

Варто відзначити, що цьогорічний конкурс з українознавства ознаменувався рекордною кількістю переможців – 409 з різних куточків України і закордоння. Високий рівень наукових розвідок, спрямованих на відстоювання національних цінностей українців, збереження й утвердження національної ідентичності, осмислення та вшанування пам'яті українських героїв, засвідчує активну позицію учнівської молоді.

Призерами конкурсу стали 9 студентів закладів професійної освіти. З них – 8 з м. Києва.

№ п/п	П.І.П. конкурсанта	Тема роботи	Область	Назва освітнього закладу	П.І.П. наукового керівника	Місце
1.	Журман Вероніка Дмитрівна	Використання художніх засобів у текстах публікацій російської пропаганди в українському сегменті багатиформеного клауд-месенджера «Telegram» для впливу на інформаційний простір України	м. Київ	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Київське вище професійне училище водного транспорту»	Чайка Оксана Валеріївна	1
2.	Бриженко Ірина Каролівна	Волонтерський рух, його значення та внесок нашого навчального закладу в діяльність волонтерів	м. Київ	Київський професійний коледж сфери послуг	Бабич Віталій Леонідович	2
3.	Булах Дарія Андріївна	Історичний контекст волонтерського руху в Україні	м. Київ	Київський професійний коледж сфери послуг	Бабич Віталій Леонідович	2
4.	Коренко Алеся Володимирівна	Героїчні подвиги воїнів під час війни з Росією та внесок в героїчну боротьбу з агресором представників нашого навчального закладу	м. Київ	Київський професійний коледж сфери послуг	Бабич Віталій Леонідович	3
5.	Пустова Анна Сергіївна	Пам’ятаємо кожного: герої, які змінили хід війни	м. Київ	Київський професійний коледж сфери послуг	Бабич Віталій Леонідович	3

№ п/п	П.І.П. конкурсанта	Тема роботи	Область	Назва освітнього закладу	П.І.П. наукового керівника	Місце
6.	Самелюк Анна Максимівна	Російсько-українська війна. Як все відбувалося насправді. Історії медиків та воїнів. Увічнення пам'яті	м. Київ	Київський професійний коледж сфери послуг	Бабич Віталій Леонідович	3
7.	Якубівська Аліна Валеріївна	Герої на передовій: шлях відваги та самопожертви	м. Київ	Київський професійний коледж мистецтва та технологій сервісу	Хохлова Ірина Яківна	3
8.	Нарейкова Вікторія Олегівна	Інформаційна безпека в сучасному гуманітарному просторі України	м. Київ	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж технологій та дизайну одягу»	Шпак Світлана Вікторівна	3
9.	Казимірчук Уляна Вікторівна	Представниці української діаспори зі світовим ім'ям	Івано- Франківсь- ка	Коломийський професійний ліцей сфери послуг	Непийвода Михайло Михайлович	3

Журман Вероніка Дмитрівна «Використання художніх засобів у текстах публікацій російської пропаганди в українському сегменті багатоформеного клауд-месенджера «Telegram» для впливу на інформаційний простір України». Державний професійно-технічний навчальний заклад «Київське вище професійне училище водного транспорту». Науковий керівник - Чайка Оксана Валеріївна

Застосування художніх засобів відіграє ключову роль у створенні емоційного впливу на реципієнтів, сприяючи зниженню їх критичного мислення. Ці засоби використовуються для формування ворожих стереотипів, нав'язування ідеологічних установок і перекручення реальної картини подій. Значний акцент робиться на символічному використанні мовних одиниць для створення образів «визволення» та «захисту», що має на меті виправдання збройної агресії Росії проти України.

– висловлювання, у змісті якого відображено переконання Народного депутата України Киви Іллі Володимировича про те, що російська армія не веде агресивну війну проти України, а звільняє цю країну від негативних суспільних явищ (відповідно до лексикографічних джерел сміслоутворюючі лексеми та їх сполучення мають такий семантичний зміст: нападать, напасть на кого-то, приступать или наступать с насилом, бросаться, кидаться, притеснять, обижать, угнетать, освободить, сделать свободным кого-либо, что-либо, предоставить свободу кому-либо, чему-либо), що виражає значення переконування адресатів у тому, що Росія – це країна-«освободитель»: «Почему сразу нападут? – освободят!»;

Бриженко Ірина Каролівна «Волонтерський рух, його значення та внесок нашого навчального закладу в діяльність волонтерів». Київський професійний коледж сфери послуг.
Науковий керівник - Бабич Віталій Леонідович

Серед основних напрямків діяльності коледжу визначає такі:

- підтримка воїнів: турбота, тепло та смаколики від коледжу;
- гуманітарна допомога: з турботою про кожного воїна;
- стрижка для захисників. Надання перукарських послуг.

Спільна праця студентів, викладачів, батьків та всіх небайдужих людей показує, що ми єдина команда, яка рухається до перемоги. Ми розуміємо, що навіть маленький жест доброти може мати велике значення для тих, хто знаходиться на передовій.

Бо разом – ми сила, і кожен внесок у спільну справу наближає нашу перемогу!

У цього річного конкурсі одним із важливих напрямів досліджень є опис та поширення фактів про героїчні подвиги українських військовослужбовців, які мужньо боронять нашу державу та вшанування пам'яті ветеранів війни

фото: Дмитро Козацький

Якубівська Аліна Валеріївна «Герої на передовій: шлях відваги та самопожертви»
Київський професійний коледж мистецтва та технологій сервісу.
Науковий керівник – Хохлова Ірина Яківна

Якщо раніше тема армії часто сприймалася як щось далеке, то тепер військові стали основною опорою держави. Захисники України – не просто люди в камуфляжі, а лідери, наставники, новітні легенди. Українці більше не будуть сприймати армію як щось другорядне – після війни обороноздатність країни стане ключовим питанням на державному рівні.

З кожним днем зростає роль військових меморіалів, музеїв та літературних творів про війну. Пам'ять про полеглих героїв збережеться у вулицях, названих на їхню честь, у книгах, у фільмах, у шкільних програмах. Це допоможе не лише вшанувати тих, хто віддав життя за Україну, а й не допустити повторення трагедій у майбутньому.

Кращі практики вчителів з українознавства

**Авторський навчальний урок з курсу за вибором
«Українознавство» для вчителів повної загальної
середньої освіти (10–11 класи)**

№	ПІБ	Область	Посада	Назва освітнього закладу	Тема уроку/ виховного заходу	Клас	Міс це
1.	Кваша Наталія Валеріївна	Київська	вчитель- методист	Київський професійний коледж «Синергія» м. Києва	Українські обереги	10– 11	1

А давайте ми з вами спробуємо зробити ляльку мотанку (викладач роздає необхідні матеріали: нитки та вошки);

Щоб зробити ляльку, на шматок картону намотуємо нитку не розриваючи її. Для тіла робимо більш товсте намотування, для рук і коси — в два рази тонше. Розрізаємо з одного боку намотування.

На кінці для коси в'яжемо вузол, для рук сплітаємо косичку і на кінцях зав'язуємо. Беремо червону нитку довжиною 1 м, позначаємо нею шию, не відриваючи. Втягуємо в голову заготовку для коси. Щоб не плуталися пасма, перев'язуємо верхівку ниткою. На голові зав'язуємо вузол, заплітаємо косу. Косичку рук хрест-на-хрест перев'язуємо, позначаємо талію. Оформляємо ободок на голову, пояс.

5. Підсумки уроку: виставлення оцінок.

6. Домашнє завдання: підготувати цікаві факти про інші українські обереги.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА
УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА
ПРОГНОЗУВАННЯ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ
НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
ПРОФЕСІЙНО ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У М.КИЄВІ

*ВІЙНА-ЯК ВИКЛИК
НОВІТНІЙ ОСВІТІ:
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ*

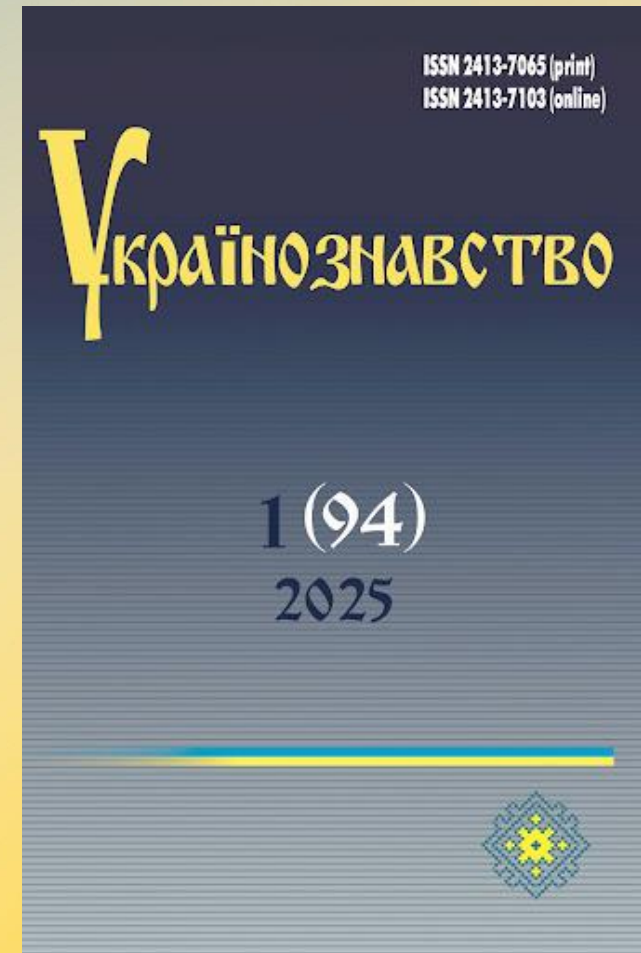
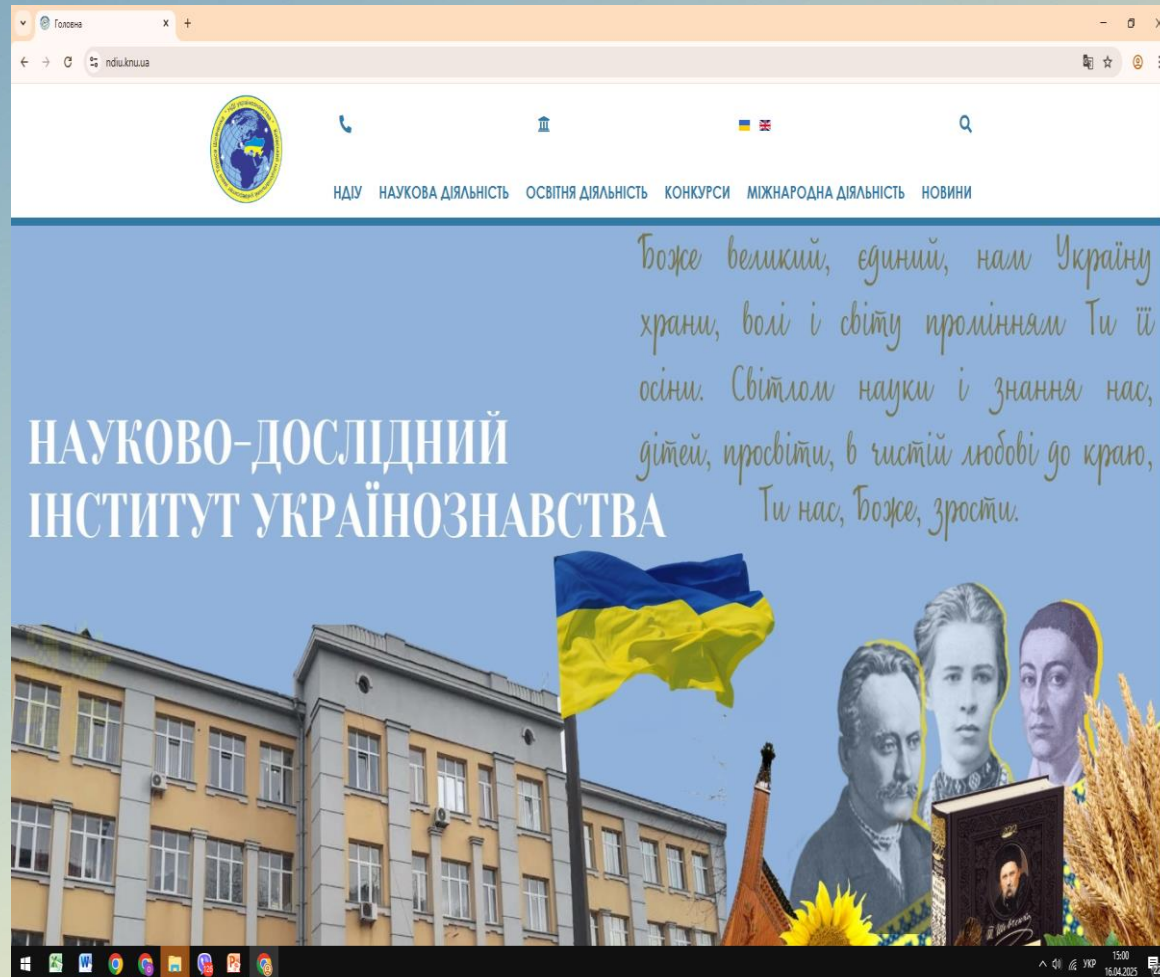
ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ
16 ЛИСТОПАДА 2023 РОКУ

Проценко Володимир Григорович,
викладач Київського професійного
будівельного коледжу. Назва доповіді:
«Національне та військово-патріотичне
виховання в навчальному закладі»

Науково-дослідний інститут українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://ndiu.knu.ua/>

НДІУ НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ КОНКУРСИ МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ НОВИНИ

Головна • НОВИНИ • Наукові конференції, круглі столи, фестивалі • V НАУКОВІ ЧИТАННЯ «СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ!»

V НАУКОВІ ЧИТАННЯ «СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ!»

Шановні науковці, освітяни та усі громадяни, що цікавляться українознавством!

Запрошуємо Вас узяти участь у V наукових читаннях **«Свою Україну любіть!»**, які відбудуться 5 червня 2025 р.

Місце проведення: м. Київ, вул. Ісаакяна, 18. Науково-дослідний інститут українознавства КНУ імені Тараса Шевченка актові зала НДІУ, (четвертий поверх).

Час проведення: 5 червня 2025 р. (четвер).

Реєстрація: 10.30–11.00.

Пленарне засідання: 11.00–15.00.

Підведення підсумків наукових читань: 15.00–15.30.

[Інформаційний лист](#)

Орієнтовні напрямки наукового заходу:

1. Місце і роль українознавства у розбудові Української держави та української нації під час російсько-української війни.
2. Внесок П. Кононенка у творення інтегративного українознавства й важливої українознавчої інституції – НДІУ.
3. Збереження та популяризація подвигів учасників російсько-української війни засобами українознавства.
4. Роль НДІУ у консолідації українців і світового українства для перемоги над рашистами.
5. Українознавчі практики у сфері утвердження національної ідентичності молоді як чинник консолідації українського суспільства.
6. Викриття російських фальсифікацій і міфів історії України як складова гуманітарної безпеки держави.

Отже, формування національної ідентичності молоді в закладах професійної освіти є важливою складовою нашої політики України, що дозволяє виховати покоління, яке не лише володіє високими професійними навичками, а й відчуває глибокий зв'язок зі своєю культурою, історією та традиціями. Системний підхід до цього процесу через навчання, громадську активність, участь у волонтерських та культурних ініціативах, а також активну роль педагогічного колективу сприяє формуванню патріотично свідомої та активної молоді, яка буде готова до конструктивних змін у суспільстві та до відстоювання національних інтересів України

Актуальні завдання щодо впровадження в освітній процес курсу «Українознавство»

- Як, на вашу думку, можна ефективніше інтегрувати українознавчі дисципліни в навчальний процес у період війни?
- Які заходи були б найбільш корисними для формування національної ідентичності серед студентів вашого закладу освіти?

**«Ваші думки стають вашими словами,
Ваші слова стають вашими діями,
Ваші дії стають вашими звичками,
Ваші звички стають вашими цінностями,
Ваші цінності стають вашою долею»**

Махатма Ганді

■ Української перемоги!

- Щиро дякую і завжди рада співпраці!
- Олена Газізова
- тел. 0674549045
- електронна адреса:
olena.gazizova@ukr.net

